Het politievakblad OPSPORING - **Jaargang 6 - 29 mei 2010 - 11**

Blauw

Besmettingsgevaar

- **Opsporing criminele jeugd heeft geen prioriteit**
- **‘Je moet willen leren van fouten’**
- **Megaonderzoek naar terreurnetwerk**

Tekst: Joan Kurpershoek
Fotografie: Harro Meijnen / Blauw

‘Ben ik niet besmet?’

Chemische, biologische, radiologische of nucleaire wapens op een plaats delict, vergen een specialistische aanpak. Het NFI beschikt over deze specialisten. Regelmatige oefening is van levensbelang. ‘Wat dicht is, laat je dicht, tenzij je heel makkelijk het deksel even kunt oplichten. Maar wees voorzichtig, over.’

Tijd: woensdagochtend 10.30 uur. Locatie: een weg naast het Forensic Field Lab van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) in Rijswijk. Drie personen, van top tot teen verborgen in gele chemiepakken, lopen zwijgend naast elkaar. Onder het pak een helm op het hoofd, een ademluchtfles op de rug. De personen zijn afgesloten van de buitenlucht. Door een kunststof venster houden ze het doel in de gaten: een stalen container dwars op de weg. Zij trekken een karretje achter zich aan met een steunzender van het mobiele communicatiesysteem. Deze zetten ze een meter of twintig voor de container op de grond: zo houden zij contact met de commandopost. Op enkele tientallen meters afstand raast het verkeer op de A4 voorbij, alsof er niets aan de hand is.

Het drietal onderwerpt de buitenkant van de container aan een grondig onderzoek. "Wij maken nu een rondje om de container heen tegen de klok in, over", klinkt door de portofoon. Het is de stem van Mattijs Koeberg, deskundige explosies en explosieven van het NFI. "Begrepen, over", reageert in de commandowagen collega en sporendeskundige Josita Limborgh. "De achterkant is afgesloten middels grendels", zegt Koeberg. "Er zitten geen sloten op. Aan de achterkant van de container zien wij een uitlaat waar een plastic zakje om is gebonden met een tie-wrap." Limborgh heeft het goed verstaan: "Een plastic zakje aan de buitenkant met een tie-wrap, prima."

Collega Martin Roos, sporendeskundige en eveneens in een chemiepak, breekt in: "Dit is een les voor de volgende keer, wij hebben geen lamp bij ons om ónder de container te kijken, over." "Dat is een hele goeie, Martin", reageert Limborgh. Ook collega Kees Schot, specialist digitale technologie, onderzoekt de container, maar heeft nog geen opmerkingen. Koeberg vervolgt: "Het voorstel is, aangezien we ook niet bovenop de container kunnen kijken, om nu naar binnen te gaan." Limborgh: "Prima, als jullie verder geen bijzonderheden zien, ga naar binnen, over."

Twintig collega's

De drie mannen en Josita Limborgh maken deel uit van het CBRN-team van het NFI. Dit team traint momenteel voor een inzet op plaatsen delict (PD) waar mogelijk een aanval met chemische, biologische, radiologische of nucleaire (CBRN) wapens heeft plaatsgevonden. In totaal bestaat het team uit bijna twintig collega's, ieder met een eigen specialisme. "Naast deskundigen explosieven en digitale technologie, zijn er onder andere ook brandtechnisch deskundigen, forensisch artsen en mensen van het mobiel forensisch team," zegt Anick van de Craats. Zij is opleidingsontwikkelaar van de NFI Academy en bekijkt deze ochtend hoe Josita Limborgh haar rol als teamleider vervult.

"Het NFI wilde deze expertisegebieden in het CBRN-team vertegenwoordigd zien. Dus hebben wij onze deskundigen gevraagd wie zich graag wil inzetten voor dit soort operationele activiteiten. Het belangrijkste voordeel is dat zij hun specialistische kennis direct op de plaats delict kunnen gebruiken. Bijvoorbeeld bij een aanslag in een metro, zoals in Londen, kan Mattijs Koeberg als explosievendeskundige de PD onderzoeken."

Terug naar een uur eerder, 09.30 uur. Op dat moment werden Limborgh en haar collega's uitgebreid gebrieft door instructeur Fred Lunenberg. "In die container liggen spullen, jullie moeten straks exact vertellen wát er ligt", aldus Lunenberg. "Jullie opdracht is: breed waarnemen. Dat betekent forensisch denken én forensisch kijken. Wat hoort hier wel of niet thuis? Wat zou forensisch interessant zijn?"

Teamleider Limborgh beschikt over een plattegrond van de container, de gegevens komen van 'de mensen die er normaliter mee werken'. "Hier kun je naar binnen", liet zij haar collega's zien. "Daar staat een witte emmer en door die deur, die naar je toe opengaat, kom je in de volgende ruimte. Dat is een toilet, met een wasbak, een pedaalemmertje en in de hoek een geiser."

Toiletunit

"Het is een toiletunit van de brand-

Foto links: de mannen in de beschermende pakken moeten zich klein maken om een container vanbinnen te kunnen onderzoeken.
Foto boven: een collega buiten controleert draadloos de voorraad in de ademluchtflessen.

>>

>>

Op een karretje hebben de mannen van het NFI een steunzender meegenomen, waarmee ze contact houden met de commandopost.

weer", wist Lunenberg te vertellen. "Hij stond bij een calamiteit maar toen ze 'm wilden weghalen, vonden ze dingen die er niet thuishoren. De Explosieven Opruimingsdienst is geweest, maar vond niets explosiefs. Wij moeten het verder onderzoeken. Uit metingen van de brandweer bleek dat er niets lekte, maar we hebben toch besloten met chemiepakken erin gaan." "Zijn er dan meldingen van mensen die onwel zijn geworden?", vroeg Martin Roos. "Nee, die chemiepakken doen we uit voorzorg. Er liggen spullen waarvan zij gezegd hebben: als die kapot gaan, zou het wel eens schadelijk kunnen zijn." Roos wilde meer weten: "Kun je omschrijven wat er ligt dat er niet in thuishoort?" "Nee", zei Lunenberg, "ik heb die man heel even gesproken, maar ik weet niet waar hij is gebleven."

Vervolgens werden de drie gele chemiepakken klaargelegd. De oranje gaspakken bleven in de kast. Het pak, de helm en de portofoon met een drukknop voor op de borst, lagen 'kloksgewijs' op een zeil, evenals het ademluchtsysteem, zoals dat tegenwoordig heet. Deze moeten altijd in een bepaalde volgorde, met de klok mee dus, worden aangetrokken en geïnstalleerd. Lunenberg: "Dat is voor je eigen veiligheid. Als je niet leert om het volgens een vaste procedure te doen, vergeet je straks dingen als je in een stresssituatie terechtkomt."

De mannen werden geholpen bij het aankleden. Ze moesten alle drie hetzelfde tempo aanhouden. Net als bij duiken is ook hier sprake van een soort buddysysteem: de teamleden, dat zijn er dus altijd minimaal twee, moeten bij elkaar controleren of alles goed zit. Daarna controleren ze bij de commandopost het 'plotbord', dat draadloos de voorraad in de ademluchtflessen bijhoudt. "Als de druk bij iemand plotseling hard terugloopt, weet je dat er iets aan de hand is", zegt Lunenberg. "Dan is het meteen einde oefening."

In dat geval, als de teamleden al op de plaats delict zijn geweest, treedt een noodprocedure in werking. De normale procedure is dat de pakken uitgebreid worden ontsmet, voordat ze uit gaan. In geval van nood moet het pak zo snel mogelijk open. "Desnoods gaat de schaar erin", aldus Lunenberg. "Maar daarna moet je wel naar de GGD voor controle." In de praktijk zijn er twee brandweerlieden in beschermende kleding beschikbaar om te helpen in zo'n situatie.

Deuropening

Bij de actie vandaag gaat in ieder geval tot aan het betreden van de container, alles goed. Mattijs Koeberg heeft aangegeven dat de teamleden naar binnen gaan. Maar de deuropening is krap en Kees Schot gebaart zijn collega's dat zij zich klein moeten maken in verband met het ruime pak. "Wij zien een rode ruimte met een witte ton en een aggregaat", zegt Koeberg even later. Martin Roos vult aan: "Er ligt een ver-

LTFO schakelt CBRN-team in

Wanneer sprake is van een calamiteit en de forensische opsporing (i.c. het Landelijk Team Forensische Opsporing) maakt de inschatting dat er CBRN-middelen in het spel zijn, dan kan het LTFO het NFI inschakelen. Het NFI heeft specialistische kennis over CBRN-sporen en kan deze op verantwoorde wijze veiligstellen: zowel met het oog op de veiligheid van de mensen op de plaats delict als met het oog op het forensisch onderzoek.

Collega en sporendeskundige in de commandowagen: "Kom alle drie snel terug, over."

De drie komen tegen de wind in bij de decontaminatie-unit, om besmetting te voorkomen.

lengsnoer achter de ton." Josita Limborgh: "Volgens de informatie die we hadden, moet dat kloppen, over." Roos stelt voor dat Kees Schot buiten blijft om te voorkomen dat de deur in het slot valt. Teamleider Limborgh: "Hebben jullie wel oogcontact? Kunnen jullie elkaar wel in de gaten houden? Is er een mogelijkheid dat Kees toch mee naar binnen gaat?" Het lukt niet de deur vast te zetten, maar toch besluiten ze dat Schot mee naar binnen kan. "Ik stap nu naar binnen", zegt hij. De instructeur breekt in: "Blijf dan in de deuropening staan." Het gaat allemaal niet zo makkelijk, het is dringen in de kleine ruimte. Dan blijkt ook het belang van continu communiceren met de commandopost, wil de teamleider overzicht houden. "Als ik het goed begrijp zijn jullie nu alle drie binnen, over", zegt Limborgh, die – expres – geen zicht heeft op de container. Mattijs: "Dat is niet correct, Kees staat nog buiten, over."
Eenmaal binnen volgt via de portofoon een precieze omschrijving van wat de mannen tegenkomen, van gestapelde tuinstoelen tot en met blauwe tonnen. Het merendeel klopt met de tekening. Eén van de tonnen is dicht. "Ik neem aan dat wij die voorlopig dicht laten?", vraagt Koeberg. "Dit is alleen een verkenning", reageert Limborgh. "Wat dicht is, laat je dicht, tenzij je heel makkelijk het deksel even kunt oplichten. Maar wees voorzichtig." "Dan laten we bij deze de ton dicht." Ze betreden een volgende ruimte. Daar komen even later toch dingen tevoorschijn die er waarschijnlijk niet thuishoren. Roos vindt een laptop, daarna een telefoon. Schot, als deskundige digitale technologie, wil weten of die nog aan staat. Dat is niet te zien, aldus Roos. "Hij ligt te hoog."

Met spoed

Plotseling roept hij twee keer snel achter elkaar Limborgh op, 'met spoed'. "Ik vind hier een krant met de volgende tekst: 'We gaan weer de lucht in, BOEM.' Dus ik denk dat we er snel uit moeten, over." Limborgh: "Kom alle drie snel terug, over."
Zij heeft die woorden nauwelijks uitgesproken of het drietal staat al buiten en loopt terug richting commandowagen. Maar, zónder dat door te geven. "Hier Josita voor Mattijs. Als jullie het idee hebben dat dit een serieuze melding is op die krant, dan komen jullie gewoon terug, over." "Hier Mattijs, we zijn al onderweg terug naar de rand van de PD."
Lunenberg komt op dat laatste terug tijdens de evaluatie. "Jullie lopen op dat moment al halverwege, maar Josita weet niet waar jullie zijn. Daar moet je op letten, jullie zijn haar ogen. Dus meldt gewoon: we verlaten nu de container. Dat kan óók met spoed. Dan weet zij: ik kan nu de ontsmettingsleider zeggen dat hij klaar moet staan, want ze komen terug."
Charles Willemsen is de ontsmettingsleider. Hij staat achter de decontaminatie-unit om de mannen op te vangen. Zij komen daar tégen de windrichting in, om besmetting zoveel mogelijk te voorkomen. Hij praat het drietal met de portofoon door de procedure heen. Handen wassen, met de handschoenen nog aan, en het luchtsysteem aansluiten op de manifold, een lange slang die is verbonden met grote ademluchtflessen. Twee moeten elkaar afborstelen en afspoelen onder de douche in een opblaasbare tent, dezelfde tent die de brandweer gebruikt. Dat is tijdrovend, en lastig vanwege de lange luchtslang. Dan kan één van de twee naar buiten, aan de andere kant van de tent. Ook dat is tegen de windrichting in om te voorkomen dat er druppels of nevel met besmet materiaal meekomen. Hij kan daar eindelijk zijn pak uittrekken, geassisteerd door een helper. Daarvoor staan normaliter twee brandweerman-

>>

>>

Twee mannen moeten elkaar afspoelen onder de douche in een opblaasbare tent.

nen klaar, maar het NFI traint nu ook eigen mensen voor die taak, voor het geval iemand moet inspringen.

Stressvol

Degene die achterblijft in de tent helpt nu zijn andere collega. Die heeft een tijdje op de bank moeten wachten. "Dat schijnt het meest stressvolle moment te zijn: als je daar moet zitten wachten tot je aan de beurt bent", zegt Van de Craats. "Dat hoor ik van mensen die dat hebben meegemaakt. Dan ga je zitten malen. Ga je nadenken: 'Ben ik niet besmet? Ik wil uit het pak! Het zit vervelend!' In de praktijk kan dat wel een uur duren, bijvoorbeeld als de decon helemaal vol zit met brandweermensen. Daarom is het belangrijk dat Charles ook met hen contact onderhoudt." De ervaring van Martin Roos sluit daar bij aan, zo blijkt bij de nabespreking: de ontsmettingsfase had hem nog de meeste energie gekost.

Fred Lunenberg heeft tijdens de evaluatie bijna louter complimenten voor het team. Ook als het gaat over het haastige besluit van de mannen zelf om de container met spoed te verlaten. "Die beslissing heb ik eigenlijk niet aan Josita overgelaten", bekent Martin Roos. Limborgh heeft daar geen moeite mee: "Ik hoorde gelijk aan jouw stem dat er spoed was. Maar het blijft een lastige afweging of je wel of niet meteen moet weggaan zodra je een tekst tegenkomt. Wij komen natuurlijk juist op PD's waar je dat kunt verwachten." De conclusie is dat je dat 'per geval moet bekijken'.

Volgens Lunenberg was er nu in ieder geval 'perfect gehandeld'. "Je komt iets tegen dat niet in de boeken staat. Dan moet je zeggen: eruit, einde oefening! Veiligheid voor alles. Desnoods kun je daarna altijd nog opschalen of een tweede ploeg sturen."

Lovende woorden ook voor de wijze waarop de teamleden de hoofdopdracht, waarnemen, hebben volbracht. "Wat Josita in kaart heeft kunnen brengen, klopt exact met wat jullie beschreven. Zij heeft bijna op de millimeter nauwkeurig vastgesteld wat jullie allemaal in die container zijn tegengekomen. Jullie zijn haar ogen, ik denk dat dát er met deze oefening heel goed is uitgekomen." ■

Redactie.blauw@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

PKN > Terrorisme > CBRN > Bij bioterrorisme optreden
PKN > Forensische opsporing > FO PD maatwerk plus > PD explosie
PKN > Terrorisme > Explosieven